

Біляцька В. П.

Інститут гуманітарних і соціальних наук

Національного технічного університету «Дніпровська політехніка»

ХУДОЖНІЙ ПРОСТІР БАЛАДНОЇ ЕПІКИ ВАСИЛЯ МАРСЮКА

У статті проаналізовано балади Василя Марсюка, надруковані в останніх його збірках – «Романтика пізньої осені» (2015 рік), «Балада про дві скрипки» (2018 рік), «Голос волаючого на майдані» (2019 рік). За об'єкт дослідження обрано балади, жанрову своєрідність яких визначив автор: у назві, у підзаголовку, за жанровими ознаками, за мотивами драматичних переживань.

Балади В. Марсюка історичного, героїчного, соціально-побутового змісту з наскрізними проблемами: митця і суспільства, національної ідентичності, громадсько-політичних питань. Змістове розмаїття баладної епіки часто твориться з конкретної місцевості – Донеччини, де проходило становлення його як особистості та письменника. Першоосновою балад В. Марсюка є реалістичність, ретроспективність, автобіографічність: голодне напівсирітське дитинство, репресований батько, усвідомлення українського патріотизму на тлі засилля чужизни, нав'язаної русифікації на Донбасі, залюбленість у природу.

Жанровизначальним чинником балад В. Марсюка є також фольклорні образи, мотиви, як тло сюжетів; образи рослинного і тваринного походження, які він персоніфікує, наділяє реальними рисами, народнописенна символіка. Поема-балада «Ліана», хоч і зазнала жанрового «схрещення» – вказівка «поема-балада на гуцульський мотив», проте з виразним ліричним началом, із впливом народних традицій на творення власної художньої системи.

У статті подано спогади В. Марсюка про написання найвідомішої його «Балади про дві скрипки» із присвятою відомому композитору Володимирі Івасюку. Музику до балади написав В. Івасюк у 1971 році, поєднавши два мелоси – східноукраїнський і західноукраїнський у супроводі гри на цимбалах.

Балади В. Марсюка є репрезентацією подій ХХ – початку ХХІ століття, драматичні за моральними переживаннями й багатоманітні за формою, їхнім провідним образом є людина. Для балад характерні стисле окреслення місця, перехід від конкретної ситуації до філософського узагальнення про моральні канони.

Ключові слова: літературна балада, жанр, реалістичність, ретроспективність, фольклор.

Постановка проблеми. Питання жанрової своєрідності літературної балади того чи того митця потребує досконалого вивчення та внесення термінологічних уточнень, як, наприклад, художній простір баладної епіки Василя Марсюка.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У підручниках і енциклопедіях фольклорний та літературний жанр не розмежовуються чітко. Народній баладі, особливо із ХХ ст., більше приділено уваги як у наукових студіях, так і у ґрунтовних монографіях [1]. Стосовно ж літературної балади, особливо другої половини ХХ ст., досліджень мало, вони стосуються переважно проблем генології жанру та творчості конкретних поетів чи літературної когорти (В. Біляцька, Т. Салига, Л. Тарнашинська), дослідження зв'язку фольклорної і літературної балад, компаративного зіставлення української і європейської балад

(О. Карбашевська, Н. Копистянська, Р. Крохмальний, О. Марценківська, Л. Петрухіна).

Постановка завдання. Мета – дослідити специфіку балад Василя Марсюка, визначити художній простір, їхню тематичну своєрідність.

Виклад основного матеріалу. Василь Марсюк із тих митців, які «пишуть себе», акцентуючи накладання ліричного героя, особливо в ліро-епосі, на власну особу з реальними «життєвими» героями та присвятами («Не вернувся мій батько з Алтаю», цикли «Епіграми, пародії, памфлети», «Вітчизни дим гіркий»), семантикою заголовків і означеними топонімами («Слово до Криму», «Слово до Донбасу», цикл «Тривожний Київ»). Він постійно урізноманітнює жанрові форми, особливо поеми (поема з козацькими мотивами, поема-монолог, поема-репортаж, етюдна поема, сонетна поема, поема з пелюсток, поема

з портретів, іронічна поема), балади (поема-балада на гуцульський мотив, балада на народно-пісенний мотив, короткі балади). Ліро-епос В. Марсюка є малодослідженим (І. Дзюба, В. Біляцька, В. Поліщук), як і загалом творчий доробок письменника. Досліджувати будемо балади митця, надруковані у збірках «Романтика пізньої осені» (2015 р.), «Балада про дві скрипки» (2018 р.), «Голос волаючого на майдані» (2019 р.).

Своєрідність балад В. Марсюка відповідає усталеним генологічним ознакам: ліро-епічність, сюжетність основи, динамізм дії, легендарний чи історичний зміст. Об'єктом нашого дослідження є балади, жанрову своєрідність яких визначив автор. Це твори, у яких:

– жанр визначено в назві: «Балада дитинства», «Балада про баяніста», «Пенсійна балада», «Балада про дві скрипки», «Святкова балада», «Степова балада», «Гірська балада», «Балада про сестру і брата», «Балада про шахтарок», «Вечірня балада», «Вишнева балада»;

– у підзаголовку: «Полин на териконі» (балада), «Шлях пілігрима» (балада), «Добра корова» (балада), «Ліана» (поема-балада на гуцульський мотив), «Савур-могила» (на народно-пісенний мотив), «Подвійна кара» (із народної пісні);

– виокремлено в цикли за жанровою приналежністю: «Юнацький мотив», «Бахчисарай», «Вдовиний осокір», «Підземний кінь»;

– за мотивами драматичних переживань (цикл «Короткі балади»): «Доля», «На роздорижжі», «Жіночий наспів» тощо.

Балади В. Марсюка переважно історичного, героїчного чи соціально-побутового змісту з наскрізними проблемами митця і суспільства, національної ідентичності, громадсько-політичних питань із «майже суцільним «накладанням» ліричного героя («я-героя»), його лірики й ліро-епосу на особу автора з виразною конкретикою часопросторових картин» [6, с. 5].

Час захоплення автора жанром балад – це переважно 70–80-ті рр. ХХ ст., балади, написані після 2000-х рр. Першоосновою баладної епіки В. Марсюка є реалістичність у співвідносності з ретроспективністю, незалежно порушено спогади про особисте життя чи про рідну землю: «Бахчисарай» (1969 р.), «Сповідь» (1979 р.). Теми й образи у творах пов'язано з конкретною місцевістю, Донеччиною, де проходило становлення його як особистості, як письменника.

Ліричний герой сумує й співчуває долі жінок, які в «шахту опускались по війні», яким «вдовиний вік позначив лиця, / у душу шурфи видо-

вбав страшні» [3, с. 401] («Балада про шахтарок» (1982 р.). Серед цих жінок, для яких «штрек і вагонетки – день у день», а на червоні дати вони виконували «віками переспівані жалі», була і мати поета:

*Де не буваю – в селах, чи в столиці –
майне, як тінь, і заболить мені
знайомий образ, постать молодиці,
що в шахту опускалась по війні <...>
Та досить, досить їм сирого склепу!
Вони ідуть десь високо по небу
у голубинь найглибшу і святу* [3, с. 402].

Він переймається долею старого коня, якого вивезли сліпого із шахти, і той відчув себе у «вільному степу», відчув «запах ковили» («Підземний кінь», 1977 р.) та, на жаль, повернули в жорстоку реальність:

*Кінь заіржав і змовк, бо мла гірка
знов сповила земні веселі звуки,
і дружня коногонові рука
передала вуздечку в інші руки.
В коня обвисла враз м'яка губа,
здригнувся круп від ляску шкуродера <...>
Воєнних бід кінчалася доба,
кінчалася у Донбасі кінська ера* [3, с. 405].

У баладі «Доля» не розповідається про драматичну долю його предків, подано трагічний фінал: усі вони «спочивають» на чужій землі. Батьки В. Марсюка вважали себе волиняками, родом із Хмельниччини, волею недолі (кожна багатодітна родина мала аж по 2 га) опинилися на Донеччині, де й народився поет. За спогадами В. Марсюка, ще немовлям був потенційним ворогом більшовицької влади. Каральні органи вчинили політичний суд у 1940 р. над батьком Андрієм, донецьким шахтарем, який невдовзі загинув у в'язниці, давши його матері, Феодосії Лук'янівні, разом із четвіркою неповнолітніх дітей відчути всю «насолуду боротьби» за виживання. Ліричний герой переймається тим, що «білі кості» його предків час розніс по «неласкавих» краях, це навіть є риторичні роздуми про власну долю:

*Дід Лук'ян на Поділлі спочив,
дід Іван на Кавказі лежить,
батько мій у Сибіру поліг,
мати спить у донецькій землі <...>
І не знаю, в якій стороні
ворон виклює очі мені* [3, с. 428].

Автобіографічно-ретроспективні мотиви відчутні в баладах, написаних і у 2000-х рр., – «Полин на териконі» (2007 р.), «Балада дитинства» (2012 р.), «Вишнева балада» (2000 р.), «Незламний будяк» (2012 р.) та інші. Ліричний герой,

попри голодне напівсирітське дитинство, родинну трагедію, засилля чужизни та нав'язаної русифікації на Донбасі, ствердно говорить, що завжди ітиме молитися «в рідний край, де був я молодим» [3, с. 416], згадує, як хлопчам блукав у «гарячій донецькій землі» («Степова балада», 2018 р.), але крізь роки він пам'ятає науку «трудящих людей»:

*Я згадую бідну оселю,
і друзів з найнижчої з каст,
що йшли у сімнадцять під землю,
рубати вугільний пласт* [3, с. 419].

Визначальний для тогочасного історичного дискурсу – пошук власної особистості та меж між добром і злом. У баладах В. Марсюка на перший погляд наближення до побутових ситуацій розкривається через атмосферу трагічної долі й окремих людей, і народу загалом:

*Минають війни, голодомори,
віки минають, неначе мить.
народ розлився, як синє море,
То завмирає, то заштормить* [3, с. 449].

За спостереженнями Н. Копистянської, балада ХХ ст. «повертається до такого історизму, який їй більше властивий як жанру: відображати трагедію суспільства через трагедію особистості. Тому історизм виявляється не стільки у тематиці, скільки в характері трагічного, у тому, чим зумовлена зображувана трагедія людини» [2, с. 104]:

*Минеться слава і неслава,
і скоро молодість мине,
і зрілі роки, як облава,
вже переслідують мене <...>
Впаду на сніг, на білу кригу
під схвальні вигуки заброд
і запишу в Червону книгу
своєю кров'ю свій народ* [3, с. 448].

Твори циклу «Короткі балади» В. Марсюка є репрезентацією подій ХХ – початку ХХІ ст., вони драматичні за моральними переживаннями й багатоманітні за формою, їхнім провідним образом є людина, її душевні порухи, утвердження людяності, глибина думки відповідає глибині почуттів. Для балад цього циклу характерне стисле окреслення місця, перехід від конкретної ситуації до узагальнення, подається подія й завершення з філософськими роздумами-висновками: «Я в славі – смерд. Вона зітліє / у мреві днів, у млі ночей, / лиш зійде колос довговій / на місці вицвілих очей» [3, с. 427]; «В небі сталева крижина хлопця земного несе» [3, с. 429]; «Хто почуття свої цінує, / шукає в іншому святе <...> / Твої коліна поцілує / трава, що з мене проросте» [3, с. 433]; «Коли повіє віхола зимова, / хай нас удвох в обійми замете» [3, с. 447].

Найвідомішою баладою В. Марсюка є «Балада про дві скрипки», покладена на музику Володимиром Івасюком у 1971 р. Мабуть, ця балада є й найдорожчою для поета, адже збірку поем і балад 2018 р. назвав «Балада про дві скрипки». За спогадами поета, доля подарувала йому радість творчого спілкування з юним композитором саме в той час, коли зірка його таланту тільки почала яскраво розгорятися на українському пісенному небі.

У спогаді «Співець божою милістю» В. Марсюк пише, що, приїхавши на курси підвищення кваліфікації в Чернівецький державний університет, передав вітання Михайлові Григоровичу Івасюку від черкасця Андрія Хименка (вони разом відбували заслання на Алтаї) і попросив подивитися його вірші, отримав запрошення в гості. Саме в них удома й познайомився з Володимиром Івасюком і потоваришував. Одного разу пішов із ним на концерт у його рідне музичне училище. «І звернув увагу на двох дівчат з ансамблю скрипалів, вродливі і дуже схожі між собою, хоч одна з них була чорнява, мов циганка, а друга – білява, мов кульбабка» [3, с. 7]. Як потім з'ясувалося, обидві були закохані у В. Івасюка. Уночі в гуртожитку поет вже римував:

*Ой, зробив хлопчина та й дві красні скрипки,
поділив надвоє снів своїх красу:
що перша скрипка – біла лебідка,
а друга скрипка – вечірній сум.
Закохались в нього дві сестри весною,
одна – мов та нічка, друга – мов той день,
перша просила грати сумної,
друга бажала веселих пісень.
Одна сміялась – плакала друга.
Гей, поєднались радість і туга! <...>*

«Під час наступної зустрічі я вручив Володі свою баладу із присвятою. Він уважно прочитав і, подякувавши, сказав, що слова аж просяться на музику. З тиждень ми не бачились. А якось пізнього вечора Володимир зайшов до мене і розповів, що їздив до друзів у Коломию і що у тамтешній музичній школі сидів за тим самим роялем, який був колись куплений коломийцями з нагоди приїзду до їхнього міста славетного композитора Миколи Лисенка. І не просто сидів, а варіював мелодію до слів моєї балади, йому присвяченої» [5].

Автор пише: «Присвячуючи Володимирові свою баладу, я наче передчував його трагічну долю. Похмура дійсність завжди намагається погасити, зламати яскравий талант, адже його сьайво загрожує самому існуванню духовних сутінків і нудьги» [5, с. 9]:

*А як розійшлися ті пісні луною,
він замовкві скрипки сестрам двом віддав –
кожна дівчина стала вербою,
легінь між ними явором став <...>
Там, де став явір понад плями,
знову я чую відлуння пісень:
одна верба співає ночами,
друга верба співає удень [3, с. 389].*

Це була перша пісня В. Івасюка, яку виконала Софія Ротару. У ній композитор поєднав два мелоси – східноукраїнський і західноукраїнський у супроводі гри на цимбалах.

Хоча балада В. Марсюка є найвлучнішою репрезентацією подій ХХ ст., але до літературної форми як жанру вона прийшла з фольклорної. Її витoki та генеза беруть початок від усної народної творчості, міфології, середньовічного героїчного епосу й історії, тому немає жодного автора, у баладах якого не було б фольклорних мотивів. Сюжет «Гірської балади» В. Марсюка казковий: ліричному герою наснилось, що на полонині до вогню прийшла дівчина, яка заблукала, і він віддав своє серце, щоб світило їй у ніч туману:

*Віддав я серце – розквітнув ранок,
відкрила очі мені весна:
ішла по горах моя кохана,
гаряче серце в руках несла [3, с. 390].*

Поет мальовниче відтворює картину й образи балади. Ліричний герой знемігся чекати те дівча, яке ночами в горах носить місяць, а вдень – «сонце золоте». Природа в баладі є не лише тлом, а повноцінним учасником подій, дарує почуття й допомагає розкрити душу, і як висновок:

*Кохання – щастя, а не забава,
воно, мов сяйво у небі плава.*

*Ой, тонко-тонко співа флюяра:
«Кохай, бо сонце сховає хмара!» [3, с. 390].*

Народнопісенна символіка переважає і в осмисленні трагедії Другої світової війни в баладах «Балада про сестру і брата», «Вдовиний осокір». Захисники рідної землі зазнали метаморфозних перетворень: край лісу зрослися дуб і вільшина. Це брат із сестрою, яким радісні сни над Дніпром обірвали чужинці, «убили і татка, і матір, / лиш піч голосила по спаленій хаті» [3, с. 393], а вони до «зброї взялись» і «мстили жорстоко», до розправи над ними не дійшло:

*Вони ж обнялись – і останню гранату
собою накрили, припавши до губ <...>
На місці тім вирости вільха і дуб.
Як їдете шляхом черкаським на Канів,
край лісу побачите їх на поляні.
Спочити у тіні покличуть вони.
У шепоті їхнім – відлуння війни [3, с. 394].*

Солдат, який загинув під Корсунем, повернувся до рідного дому осокором і промовляв до вдови, розпитував про синів і онуків, аж поки голуб не нашептав, хто той осокір:

*Прийшла – і стовбур обняла,
прийшла – наплакалась уволю.
<...> Відтоді стежка від села
сюди втопталася по полю [3, с. 396].*

Усі, хто не йшов, осокора не минав, підводив на нього очі, бо він нагадував односельцям «всіх полеглих».

У баладі «Савур-могила» (2017 р.) фольклорні образи й художні малюнки співвідносяться із живою конкретною дійсністю. Ліричний герой звертається до гори як свідка історичної пам'яті, бо протягом багатьох років вона немила до «нас», особливо печалить із 2014 р.:

*Знов навалилась орда зі сходу,
знов каламутить азовську воду,
степи донецькі трупом покрила –
ти кров'ю вмилась, печаль-могило.
Стікають в море криваві ріки,
Тополі в полі – як ті каліки [3, с. 373].*

Риторичні питання: «Савур-могило, безслав'я наше, коли ж минеться це врем'я враже? Коли завітнеш ти буйним цвітом? Коли тут вродить зелене жито?» розкривають конкретний факт історичної ситуації, акцентують на сучасній проблемі, суспільне горе автор переживає з більшим болем, ніж особисте.

В. Марсюк додає епіграфи з народних пісень у балади, підкреслює народну основу творів. Наприклад, у «Подвійній карі» – «Ой думали запорожці заробить жупани, / Заробили ж собі хлопці на ноги кайдани» [3, с. 374] (ідеться про трагічну долю «старезного Калнишевського»); у «Ліані» – «Ніхто не заплаче: ні отець, ні matka, лем за мнов заплаче три дівчатка» [4, с. 286].

Поєма-балада «Ліана» В. Марсюка, хоч і зазнала жанрового «схрещення» – вказівка «поєма-балада на гуцульський мотив», проте з виразним ліричним началом, із впливом народних традицій на творення власної художньої системи. У літературних баладах часто вжито образи-символи рослинного, тваринного походження. «Ліана» В. Марсюка такі образи містить, наприклад, загадкова Ліана (Ліліана), яку зустрів ліричний герой, подібна до в'юнкої рослини: «Цілу ніч мене дорана / обплітала Ліліана – / молода грайлива панна, / ніжнорука, тонкостанна, / обплітала, як ліана / обвиває стан платана» [4, с. 287]. Образ ліанки-панянки сприймається з негативним забарвленням, сприймається його легковажність і здатність до зради: «повилась ти вчора зранку /

змійкою від мене», «ти любко-перелюбка, / невірняя панно, / була звечора ти жінка, / а зранку – ліана», «плетиво зелене» [4, с. 289].

Персоніфіковані образи дерев символізують чоловіче начало: старець-дуб – чоловік із життєвим досвідом, а клен та явір уособлюють парубка, який ще не здатен до глибоких почуттів:

*Молодий ураз покине,
натішившись вволю,
а старіший берегтима,
як щасливу долю* [4, с. 289].

У поемі-баладі є й образ платана (платан – високе листяне дерево із широкою кроною та лапатим листям), з яким ліричний герой «братається», розповідає свою історію «любові останню сторінку», бо платан бачив з ліричним героєм «ту жінку»:

*Ти, друже мій, бачив, як шторм-ураган
наскочив раптово, сповивши туман* [4, с. 292].

Окрім рослинних, у творі наявний образ чайки, яка за народними уявленнями символізує засмучену жінку, вдовицю, жінку, яка побивається за своїми дітьми. У поемі-баладі В. Марсюка цей образ уособлює неспокій, поневіряння та сумніви поетової душі, бо всі поети «трохи божевільні, і шалена чайка, мабуть, теж поет» [4, с. 290].

Птах передає страждання ліричного героя від нещасливого кохання, яке понесло, як зранену чайку, «назад не вернуло безсиле крило»; «Це, може, не чайка із сил вибивалась, а я все за кимось лечу?» [4, с. 293].

У тексті простежується глибокий ліризм, ефект якого досягається шляхом перенесення внутрішнього стану героїв на природні стихії. Сюжетна оповідь сконцентрована біля морського узбережжя, біля скелі, «під чайний перегук», де зустрілися двоє «веселі». Стихія води віддзеркалює душевний стан героїв. У першу зустріч ліричного героя з коханою на спокійному морі вітер колисав хвилі: «Я зустрів серед гліциній / оченята милі» [4, с. 286]. Шторм на морі – «як любов», запал почуттів, пристрасть.

Образ сонця у творі символізує почуття, яке бажає відчути ліричний герой: «Сонця мені ще підлий / в келих душі, ліано!» [4, с. 287].

Коли ж герой втрачає омріяне щастя, сонце так само перебирає на себе ознаки смутку і звернення:

*Я гнався так само в любовному шалі
і крилами бивсь у вікно,
і сонце сідало, як раз, у печалі <...>
Вже захід горить, наче довга ліана,
а сонячний промінь потух* [4, с. 293].

Образ ночі символізує таємницю між закоханими, усамітнення та щирість почуттів: «Цілу ніч мене дорана облітала Ліліана» [4, с. 288]; «Ніч нас обвивала, як довга ліана, як чорна пантера, бажаннями п'яна» [4, с. 292]. Ніч надихає ліричного героя на творчість: «Падають зорі на світ, як поетичні сльози» [4, с. 287].

Стан природи є віддзеркаленням душевного стану ліричного героя: неодноразово знаходимо у творах В. Марсюка образ осені, що, імовірно, характеризує життєвий довід людини на схилі літ. Цей символ зрілості наявний і в поемі-баладі «Ліана», проте ліричний герой називає себе «ще не осінній», тобто такий, що здатен пропри вік, відчути кохання. Зима для героя символ смутку та самотності, «буду зимувати один-самотою».

Особливістю поемі-балади «Ліана» є широке використання народної лексики: «гой», «очі-поторочі», «стежини-плаї», «ніц», «дорану», «братан», «кобіта» (полонізм), «любко-перелюбка», «гультайка», «роковано», «файно», «лівиця», «кварта», за допомогою якої передано народний колорит, простоту оповіді.

«Злиття» двох жанрів привело до розширення літературних меж твору завдяки драматично напруженому сюжету, тобто підсиленню внутрішнього психологізму ліричного героя, що зазвичай немає в «чистій» баладі, натомість перевага на схрещуванні розповіді навколо конфліктної ситуації без деталізації на історії героїв, розкриття їхньої попередньої долі, відмінної від типових рис поеми.

Спільними рисами, що утворюють трансформований твір, є введення в сюжетну канву твору фантастичних і нереальних образів, колоритність малюнка, адже дія відбувається на морському узбережжі, чим підсилюється емоційна наснага персонажів, а ліричність оповіді сприяє більш детальному зображенню доль представлених характерів у творі.

Жанрова модифікація у творі В. Марсюка простежується на образному рівні: вводячи фольклорні образи рослин, стихій, птаха, характерні для баладної структури, поет персоніфікує їх, наділяє реальними рисами, завдяки чому персонажі втрачають фантастичні елементи, що є жанровизначальним чинником балади. Натомість народнопоетичні мотиви (наприклад, епіграфи з народних пісень) є тлом для побудови поемі-балади із зачином (зустріч із жінкою), основною частиною (розвиток стосунків закоханих), кульмінацією (роздуми героя) та кінцівкою (від'їзд).

Висновки і пропозиції. Отже, досліджуючи балади В. Марсюка, жанрову своєрідність яких визначив автор: у назві, у підзаголовку, за жанровими ознаками, за мотивами драматичних переживань, робимо висновок, що їхньою першоосновою є реалістичність, ретроспективність, автобіографічність, народнопісенна символіка, фольклорні образи та мотиви. В. Марсюк, працюючи в рідній

традиційних літературних жанрів, є новатором у сучасному ліро-епосі. Він майстерно модифікує нові жанрові зразки з виокремленням яскравих особливостей балад, демонструє переплетення традицій і новаторства, поетичного дискурсу й індивідуального стилю, порушує актуальні теми, насичені філософськими роздумами, спрямованими на художнє вирішення морально-етичних питань.

Список літератури:

1. Ганіч О. Проблема класифікації народних балад. *Актуальні проблеми української літератури та фольклору* : науковий збірник. Донецьк : ДонНУ, 2007. Вип. 11. С. 34–45.
2. Копистянська Н. Жанр, жанрова система у просторі літературознавства : монографія. Львів : ПІАС, 2005. 367 с.
3. Марсюк В. Балада про дві скрипки : Поеми і балади. Київ : ЛА «Друге дихання», 2018. 456 с.
4. Марсюк В. Романтика пізньої осені. Поезії останніх років. Київ : ВЦ «Просвіта», 2015. 276 с.
5. Марсюк В. Співець божою милістю. *Голос волаючого на майдані. Публіцистика, спогади, епіграми, пародії* / В. Марсюк. Київ : Щек, 2019. С. 6–13.
6. Поліщук В. Барвистий бал в осінньому саду, або поетична автобіографія Василя Марсюка: передмова. *Твори : у 2-х т.* / В. Марсюк. Київ : ВЦ «Просвіта», 2013. Т. 1 : Вибрані вірші. С. 5–17.

Biliatska V. P. ARTISTIC SPACE OF VASYL MARSYUK'S BALLAD EPIC

The article analyzes the ballads of Vasil Marsyuk published in the latest collections – “Romance of late autumn” (2015), “The Ballad of two violins” (2018), “The Voice of the screaming on the Maidan” (2019). Ballads were chosen as the object of research, the genre originality of which was determined by the author: in the title, in the subtitle, by genre characteristics, based on dramatic experiences.

V. Marsyuk's ballads are of historical, heroic, social and everyday content with cross-cutting problems: the artist and society, national identity, socio-political issues. The content diversity of the ballad epic is often created from a specific area – the Donetsk region, where he was formed as a person and writer. The first basis of V. Marsyuk's ballads is realism, retrospectiveness, autobiography: hungry half-orphaned childhood, repressed father; awareness of Ukrainian patriotism against the background of the dominance of foreignness, imposed russification in Donbas, love of nature.

The genre-determining factor of V. Marsyuk's ballads is also folklore images, motifs as the background of plots; images of plant and animal origin, which he personifies, gives real features, folk-written symbols. The poem – ballad “Liana”, although it has undergone a genre “crossing” – an indication of the “poem-ballad on the hutsul motif”, but with an expressive lyrical beginning, with the influence of folk traditions on the creation of its own artistic system.

The article presents V. Marsyuk's memoirs about writing his most famous “Ballad of two violins” with a dedication to the famous composer Vladimir Ivasyuk. The music for the ballad was written by V. Ivasyuk in 1971, combining two melos – East Ukrainian and West Ukrainian, accompanied by playing the cymbals.

V. Marsyuk's ballads are a representation of the events of the XX – early XXI centuries, dramatic in moral experiences and diverse in form, their leading image is man. Ballads are characterized by a brief outline of the place, a transition from a specific situation to a philosophical generalization about moral canons.

Key words: literary ballad, genre, realism, retrospective, folklore.